

és nem erény, de előre sejteti, hogy az írótól sem új eszméket, sem régiéket új megvilágítását nem várhatjuk. „Az élet hosszúsága nem függ ugyan tőlünk, szélessége azonban a mi dolgunk“, mondja egy helyen. „Tőlünk függ, hogy munkában, élvezetekben, küzdelemben és pihenésben megtartsuk azt a mértéket, melyre testünk és lelkünk állapota mindennap figyelmeztet.“ Bevezetésnek ez, az élet mértékéről szólva, nagyon is elég volna. Az író azonban folytatja. „Aki túlságosan szélesen él, még a munkában és jócselekedetekben is megsínyli; annál inkább megsínyli az, aki annyi életörömet emészt fel, amennyi nem jár neki teljesített munkája vagy kiállott szenvedései arányában.“ Az ily közhelyeket tanyai analfabéták, kik évenként egyszer járnak be templomba erkölcsi prédikációra, bizonyára könyv nélkül tudják. Hogy az író általában igen kevésre becsüli olvasója intelligenciáját, azt elmékedéseit kiegészítő ötletei (Forgácsok) is igazolják. „Amely emberrel kijönni (auskommen? helyesebb: megférni!) nem tudsz, kerüld ki. Ha nem lehet, nőj a nyakára!“ Aztán: „A hivatal a náthától abban különbözik, hogy azt sokkal nehezebb megkapni.“ S mindez egy harmadszor átnézett kiadásban!

Amilyen csalódással tettük le Kennedy „Az élet könyve“ című művét, oly gyönyörűséget találtunk másik kis könyvében: *A hódza meséiben*. Valóságtól, mátlól és elmékedéstől itt messze repül, el Keletre, „amerre felé valami kiapadtatlan titkos emlék és epedés fordítja a keresztrefeszített magyar szívet“. Fiatalos képzelet szövetkezik itt derűs humorral, hogy kedves, érdekes meséket szöjjön. Az író arcáról eltűnnek „Az élet könyvének“ fontoskodó ráncai s míg ott inkább „böleskődik“ mintsem böles. itt játékos leleménnyel foly ajkáról a szó s meséiben több bölcesség van, mint filozófiai szellemű fejtegetéseiben. A „hódza“ muzulmán pap, kivel szerző a bosnyák foglalási háborúban találkozott. Az ő ajkára adja ezeket a színes, feletti részeket, melyek könnyven folyók, naiyak, üdék és invencióban gazdagok. Tartalmilag is izgatónan érdekes történetek s formailag is teljesekek. Kelet világa közvetlenül nyilatkozik meg bennük ke-

délye naivságával, babonáival s e babonák mellett is mély élettapasztalatával és bölcsességével. E mesék fordulatosak és csattanósak, vidámak és mulattatók. Általában igen számottevő értékei e nemű irodalmunknak s kívánatos lenne, hogy a szerző az egyhangú moralizálás helyett e téren érvényesítse tehetségét.

—rtm—

Kóbor Tamás: Aranyhajú Rózsika. (Franklin.) Az életküzdelem célja a szegénység elleni harc — mondja Shaw (Ember és felsőbbrendű ember), Kóbor pedig — ebben a regényben (nevezzük mi is regénynek) — az élet centrális erőforrásának, érzelem- és harmónia-fenntartójának megteszi a szegénységet. A szegénység a legnagyobb gazdság. Ez a látszólagos paradoxon Kóbor művének gondolati tengelye és e tengely körül forgatja az író regényének valamennyi alakját. Valljuk meg: nagyon ügyesen. A mérhetetlenül gazdagok mellett ott látjuk Dosztojevszkij megalázottjait: az életnek oduban lakó váriáit. A nagy helyzet-ellentét megelőzi az alakok rajzát, a világnézeti ellentét pedig tág arénát nyit az író mondanivalójának. Kóbor azonban csak az előbbi lehetőséget ragadja meg, az utóbbit elhanyagolja. Talán azért, mert kevés a mondanivalója?

Különben pedig: írónk éppoly gyakorlott kezelő-mestere a regénytechnikának, mint pl. Molnár a drámatechnikának. Művének szerkezete áttetsző és természetes, alakjai könnyen bevésszódók, mesebonyolítása ügyes; nincsen semmi zökkenés, minden a maga helyén és idején. És mégis! Sehol semmi lendület, állandóan ugyanaz a kimért, szenvtelen hang. Nem igazi regényvíró, inkább csak regény-megíró. Ebben a megírásban, ebben az összeszerkesztésben azonban nagy, szinte virtuóz rutinia van.

Maga a regény: írójia szerint babaregény. Nem babának való és nem is: csak-babákról szól. Talán azért, mert a kis aranyhajú Rózsika *babává* dermedtett koldusleány, akit véőül is visszapuhítanak az életbe? Rózsikának — míg baba — emberi lelke van, emberileg lát, hall, érez és gondolkodik, akárcsak Apuleius Arany szamara, aki csak annyiban különbözik tőle, hogy őt *számárrá*

varázsolták. Mellékesen felötlük a kérdés: vajjon néhai való jó Apuleius, ha követi a Kóbor-féle műfaj-elnevezés logikáját, hogyan kereszteli el regényét?) A baba-regény elnevezés tehát alig állja meg helyét. Tiltakozik ellene a poétika, mert hiszen ez a munka lényegében mese, és tiltakozik a józan ész, mert — ha elfogadják a Kóbor-féle regény-osztályozás akcidentális elvét, akkor ezer- meg ezerféle regénytípusunk volna, úgyhogy azt sem tudni az ember, hogy mit kezdjen velük és mire jó az egész. Mindezt az író is nagyon jól tudta és tudja, de azért mégis a kifogásolhatót választotta, talán azért, mert az többet ígér és sejtet; s talán azért is, mert így a „nem mindig szuverénül értelmes olvasót“ könnyebb zavarba hozni. A mű végén egy kis érzelmi hullámjáték kellemeteskedik az olvasónak, ez azonban — sajnos — Maeterlincket vallja távoli szerzőjének, inspirálójának.

Egy régebbi bírálathoz képest újabb író-szerzője úgy látta, hogy Kóbor „légi turisztikát“ produkál, „csapong“. Az előbbi némi fenntartással aláírjuk, az utóbbit azonban semmiképpen sem fogadhatjuk el. Csapongani szerintünk csak fantáziával lehet. Ez pedig nem adatott meg Kóbornak. Neki ninesen *szárnya*, csak igen jó *szeme*. Ha úgy tesszük: messze-látó. *Árvay János.*

A magyar régészeti társulat tevékenysége az utóbbi három év alatt (1920—1922). A magyar föld kultúr- és műtörténeti emlékeinek felkutatásával és beható vizsgálatával foglalkozó régészettudomány napjainkban teljesen magára van hagyatva, s sokat nélkülöz.

A ránk erőszakolt béke egy Csonka-Magyarországot teremtett, s hozzá épp azon vidékektől fosztotta meg hazánkat, hol a múlt ezredveinek folyamán a szerves egységben jelentkező kultúrák legértékesebb emlékei állottak.

A magyar régészet művelői az utóbbi három év alatt a mostoha viszonyok ellenére is nagy buzgóságot fejtettek ki, s erről most megjelent évkönyvük I. kötete tanúsodik. E kötet nemcsak a művelt magyar nyelvről szól, hanem a kötet végéhez csatolt németnyelvű bő ismertetés révén az

elfogulatlan külföldi körök számára is dokumentálni akarja a magyar kultúra fölényét az elszakított részek új birtokosaié fölött.

A Tokaj község közelében fekvő Bodrogkeresztur község őskori temetőjének ismertetése vezet be a könyvet. Az ásatás a helyen a tulajdonos, gróf Széchenyi-Wolkenstein Ernő áldozatkészségének volt köszönhető és a magyar régészek neszora, Bella Lajos vezette. Az ásatás területén öt korszak maradványai kerültek elő: neolith-, aeneolith-, bronz-, hallstatti- és La-Téne-időkből. E nagy időtartamnak megfelelően a leletek is gazdag változatosságban kerültek elő, s rögtön magukra vonták a külföldi tudósok figyelmét, kik közül nem egy a helyszínre is eljött.

A római kor emlékeivel többen foglalkoznak. Kuzsinszky Bálint, Oroszlán Zoltán, Nagy Lajos, Alföldy András és Fettich Nándor cikkei a római határvédelem, mitológiai ábrázolású domborművek, a kereskedők és iparosok társadalmi helyzetére vonatkozó emlékek, s régebbi ásatások alkalmával napfényre került leletek alapján a római kor kultúrájáról és történetéről alkotott kép újabb kiszélesítéséhez szolgálnak megbecsülhetetlen adatokat.

Az elszakított részek műemlékeivel, mint a turóci várhelyekkel és Szklabinával, a kolozsvári szentferenczrendi kolostor épületével és a Nagyszeben környéki erődtemplomokkal Ernyey József, Lux Kálmán és Halaváts Gyula foglalkoztak. Az utóbbi tanulmányoknak történeti és művészeti megállapításai nem lehetnek hízelgők az új megszállókra nézve, mert világosan mutatják az emlékek hovatartozandóságát a múltban, s megfosztja őket attól az alaptól, melyet erőszakos foglalásaik palástolására a magyar történeti tények tudatos meghamisításával igyekeztek a nyugat előtt feltüntetni.

A magyar műtörténet szempontjából nagy értékű Gerevich Tibor gondos és alaposan felépített tanulmánya, mely egy középkori nagy művészegyéniséggel ismert meg. Kolozsvári Tamás ez, a festő, aki 1427-ben a garamszentbenedeki monostori templom számára egy nagy szárnyas oltárt festett. A